

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMĂȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 500

Nihil sine Deo

Nimeni nu simte mai mult decât artistul importanța factorului regal și dacă el a putut să pară că adulează pe Principi, elogiile lui au fost în fond perfect oneste și meritate. Căci artistul ca să creze are totdeauna nevoie de o protecție de sus. Principele era individul cel mai rafinat al statului său. El dorea luxul și gloria și este știut că artistul nu poate să trăiască în mediile economice. Să ne închipuim o clipă că Papii și Principii italieni din Renaștere ar fi abandonat pe artiști vulgari. Am mai fi avut azi pe Donatello și Botticelli, pe Michelangelo și pe Tiziano? Burghezul mărunț nu face biserică și n'are nevoie de portrete. Papii și Principii, aristocrații și după ei și marii burghezi comandau marea artă. În micile republici italiene, din conviețuirea strănsă, simțul artistic a început să treacă și la popor.

În trecutul nostru atâta artă câtă s'a făcut, arhitecturală și picturală, se datorește Domnilor. Domnul se simțea îndatorat să facă așezăminte bisericesti strălucite și dacă n'avea el însuși simț artistic, chema meșterul pe care-l știa mai reputat. Astfel toate bisericile vechi aveau tinuta de artă, în vreme ce aproape toate construcțiile bisericesti moderne sunt fără interes. Acum decid preotul, enoriașii, acum se lucrează cu devotiv, acum marea hotărâre domnească este înlăturată. Nu va exista niciodată o mare artă acolo unde lipsește tradiția princiară, adică decizia de sus. America va fi având aspecte colosale, dar structura artistică nu are. Și totuși acolo sunt marii bogătași care până la un punct pot suplina absența orgoliului luxului artistic. Oriunde

vlața artistică se continuă azi cu temei, se constată că au rămas vechi deprinderi de curte. Franța și-a întemeiat cultura cu regii și a continuat-o în saloane și mediile academice prin deprinderea regală încă neștearsă. Oriunde cultura e în prea mare contact cu vulgularul, rezultatele sunt plate. Poporul se cade să fie cultivat, educat, dar nu i se poate pretinde să ia inițiativa operelor nemuritoare.

Principe și artist iată o dualitate indestructibilă bizuită pe interese spirituale comune. Principele dorește să ridice nivelul Statului său și să câștige gloria. Artistul își dă seama că numai Principele îl poate ajuta să atingă acea relativă nemurire a artei. Gloria este necesară pentru Prinț, fiindcă ea simbolizează permanența Statului. De când e lumea conducătorul de noroadă a înțeles că nu rămân în fond decât monumentul și fraza scrisă. Izbânzi în războaie, mari fapte de administrație, toate acestea pier dacă nu e artistul și istoricul care să le sapa și să le scrie. O epocă fără istorie riscă să nu existe. Ce-am ști despre evul mediu dacă Dino Compagni, Villani, Dante nu ne-ar fi lăsat opera lor? Ce-ar fi Lorenzo de' Medici fără istoricii și fără ca el însuși să fi fost scriitor? Existența creatorului de valori spirituale apare ca o problemă de viață și de moarte pentru o epocă și așa se explică de ce Principii n'au văzut adulație în dedicările creatorilor vremii, ci dimpotrivă au răspălit regește colaborarea lor. Urmând pilda lui Virgiliu, Ariosto își dedicase opera unui Principe, cardinalului Ipolit, fiu al lui Ercole I, duce de Ferrara.

Piaciavi, generosa Erculeaprole,
Ornamento e splendor del secol
nostro,
Ippolito, agradir questo che volete
E darvi sol può l'umil servo vostro.

Tasso își dedica *La Gerusalemme liberata* celebrului prinț el, duce Alfons, care-i dăduse o mulțime de favori:

Tu, magnanimo Alfonso, il qual
ritogli
Al furor di fortuna, e guidi in porto
Me peregrino errante, e fra gli
scogli
E fra l'onde agitato e quasi absorto
Queste mie carte in lieta fronte
accogli
Che quasi in voto a te sacrate io
porto.

Nimeni însă mai bine ca Ludovic XIV n'a înțeles strânsă legătură între viața unui stat și viața spirituală. Pușini au vreo idee serioasă de expedițiile militare ale Regelui-Soare, de evenimentele propriu zis politice ale domniei. Dar „secolul lui Ludovic XIV” a rămas o expresie consacrată. Ludovic XIV a creat propriu zis prestigiul Franței. Toți marii clasici francezi au trăit în această epocă sau măcar în prelungirea ei și au glorificat-o. Toată marea artă, toată marea literatură exaltă pe Ludovic XIV care trăiește, precum se vede, de pe urma condeielor, daltelor și penelilor. S'ar zice că artiștii și scriitorii n'au avut alt scop decât să cânte pe rege. Să-i încante ochiul și auzul. A fost o simplă întâmplare că epoca aceea a produs atâți artiști? Firește că nu. Ludovic XIV a știut însuși să găsească mari artiști ca prin ei să fie mare rege. Instinctual, ca și Papii, ca și Principii Renașterii, deși poate, și asta e meritos, cu mai puțină cultură decât ei, și-a dat seama că creatorul are nevoie de comenzi, de prestigiu, de măgulirea amurului propriu și de bani. Marea cultură a Franței a por-

nit, cum trebuie să pornească orice cultură, de sus în jos. Deci Ludovic XIV s'a ocupat personal de creatorii epocii lui, i-a adus lângă el, le-a dat de lucru, și-a făcut despre ei o opinie regală și a impus-o altora. Pe lângă secretarii de stat politici, Ludovic XIV și-a avut secretarii săi de stat culturali. Și ce secretari! Regele-Soare nu proteja de departe, Regele-Soare chema la sine. Încredințat de însemnătatea lui Racine și a lui Boileau el îi însărcină să-i scrie istoria. Nobilimea răse puțin de acești literați care umblau după trupe să ia note asupra campaniilor. Dar cei doi scriitori erau devotați Regelui. În oda asupra lui Namurului a lui Boileau nu trebuie să se vadă adulație ci un sincer devotament, o sinceră admirație de supus:

Quelle docte et sainte ivresse
Aujourd'hui me fait la loi?
Chastes Nymphes du Permesse,
N'est-ce pas vous que je vois?
Accourez, troupe savante:
Des sons que ma lyre enfante
Ces armons sont célestes.
Marquez-en bien la cadence;
Et vous, vents, faites silence:
Je vais parler de Louis.

De altfel versurile, amintind prin cadență pe acelea ale lui Paul Valéry, sunt foarte frumoase. Încredințat că Boileau e un om de bun simț și de bun gust, fără a asculta bărfelile pieței, Ludovic XIV îl consulta. Fu mirat să audă pe Boileau spunând că Molière e un mare dramaturg (îl credea numai distractiv) dar îl crezu. Pe acest Molière, tapiter al curții, îl protejă în chipul cel mai măgulitor pentru un comediograf: îi ordonă să scrie comedii și să-l distreze și râdea, dând tonul Curții, din toată inima la acele spectacole care îi plăceau. Plăcerea lui Ludovic XIV e de o valoare critică imensă. A plăcea unui mare rege și a fi un mare artist, iată problema criticii rezolvată, prin prestigiu de sus. Același noroc l-a avut regele cu Racine, ale cărui opere le citea în răgazurile lui, pe care-l primea în intimitate, îngăduindu-i să doarmă chiar în apartamentul său când era bolnav. De altfel Racine s'a și îmbolnăvit de inimă rea când

regele nu i-a mai arătat destulă cordialitate. Ludovic XIV comanda tragediile lui Racine pentru fetele de la Saint-Cyr și el însuși cu bastonul în mână și cu o listă de invitați, printre care și regi, făcea la ușă-controlul. Se poate un mai puternic omagiu adus artei? Mare rege care și-a meritat marii artiști. Cu drept cuvânt Voltaire, într-o scrisoare către Lordul Harvey făcea elogiul Regelui-Soare.

„...Să nu fii supărat că numesc ultimul secol, secolul lui Ludovic XIV. Știu bine că Ludovic XIV n'a avut onoarea să fie nici stăpânul, nici binefăcătorul unor Bayle, Newton, Halley, Addison, Dryden: dar în secolul numit al lui Leon X, Papa Leon X făcuse oare totul? Nu erau și alți principii care au contribuit la civilizarea și luminaarea genului uman? Totuși numele lui Leon X a învins, pentru că a încurajat artele mai mult decât oricare altul. Ei bine, ce alt rege a adus umanității mai multe servicii decât Ludovic XIV? Ce rege a răspândit mai multe binefaceri, ce rege a arătat mai mult gust, ce rege s'a semnalat prin mai frumoase așezăminte? N'a făcut tot ce putea face, fără îndoială, fiindcă era om; dar a făcut mai mult decât oricare altul fiindcă a fost un mare om: motivul meu cel mai tare de a-l stima mult, este, pentru că, cu greșelile știute, are mai multă reputație decât contemporanii săi; este fiindcă, deși a sărăcit Franța cu un milion de oameni care l-au bărfit, toată Europa îl stimează și-l pune în rândul celor mai mari și celor mai buni monarhi.”

Așa vorbea Voltaire și pe bună dreptate. Prestigiul extraordinar al lui Voltaire însuși se datorește atenției pe care Regele-Soare o dăduse

scriitorilor. Ludovic XV nu mai are contact personal cu lumea artistică și literară. În schimb suveranii străini se iau la întrecere spre a atinge marea lui Ludovic XIV. Frideric II e mare și celebru mai ales prin activitatea lui literară. El fură Franței intelectuali ei de marcă, fundă o Academie și ținu cu scriitorii epocii, în deosebi cu Voltaire, o corespondență atât de familiară încât toată gloria trecu asupra-i. Oricare ar fi neînțelegerile între Frideric și Voltaire, incontestabil însă este că Frideric îi scria lui Voltaire. Prestigiul scriitorului devenea enorm, dar prin el se ridica și acela al regelui. Exaltarea Caterinei II pentru oamenii de cultură ai Europei este caracteristică. Ea mersese cu entuziasmul până acolo încât ar fi voit să intre în stăpânirea trupului lui Voltaire, căruia i se refuza înmormântarea religioasă în Franța. Cu acest Voltaire, care o specula puțin vânzându-i corespondențele, era mândră de a fi întreținut o lungă corespondență.

Când M. Sa Regele Carol II a întreprins chiar dela început domniei ridicarea prestigiului vieții intelectuale n'a putut fi om inteligent care să nu fi prețuit această atenție. Incepea pentru noi o epocă ce trebuia să vie, așteptată cu încordare, o epocă purtând numele Regelui ei și însemnând pentru noi ceace era epoca Ludovic XIV și epoca Frideric II însemnau pentru Franța și Prusia. Nu poate propăși cultura fără protecția Regelui, fără aducerea artistului în preajma preocupărilor Tronului, acolo unde judecățile vulgului, neexperimentate și uneori pătimase, sunt îndrumate prin prestigiul factorului de sus. Artistul, scriitorul n'au totdeauna nevoie de hrana de

toate zilele, de cele mai multe ori nu vor să iasă din mediocritatea și obscuritatea nemeritată la care-i tin instituțiile culturale și mediile artistice prea democratice. Un scriitor mare judecat într-o societate de contemporanii săi este un om pierdut. Contemporanii urăsc tot ce e mai deosebit și-l înăbușe prin judecăți laterale insidioase, în care noțiunea de moralitate predomină. Napoleon III, care nu aparținea unei familii regale, abandonase prejurile literare opiniei publice și de aceea tribunalele au veștejit tot ce atunci era mai strălucit. Flaubert era condamnat și Feuilleton stătea pe piedestal. Numai Regele poate întinde mâna scriitorului și să-i dea prestigiul și bunăstarea de care are trebuință pentru a crea. Bunăstare adesea, și nu numai subsistența, fiindcă nu e deloc adevărat că mediocritatea naște operele mari. Mediocritatea ucide în fața capodopere. Artiștii au cerut totdeauna azilul Curților, din instinct de lux și fast spre a trăi măcar în această formă viața marelui cadru. De aceea artiștii au iubit cu statornicie pe Principi și n'au fost ingrați. Când Regele Carol I invita la Sine în Castelul Peleş pe V. Alecsandri și când Regina Elisabeta ținea în preajma Sa pe Enescu, acești mari Regi de început întemeiau tradiția în România a protecției regale, căreia M. S. Regele îi dă azi forma cea mai înaltă.

Și să fie îngăduit unui supus mândru de a aparține acestor vremuri mari de a rezuma ideile de mai sus prin extinderea de vezi regale. Dacă nimic în viața nației nu se face fără Dumnezeu, nimic temeinic în viața culturală nu se îndeplinește fără Rege.

Nihil sine Deo, Nihil sine Rege.

G. CĂLINESCU

Cuvinte Regale

„Oricât de mare ar fi bogăția materială a unei țări și oricât de puternică ar fi puterea ei armată, în fața istoriei omenirii acea țară nu va aduce lumii aportul ei literar, artistic și științific. Întreg trecutul țării se adăpostește aci, între aceste ziduri, spre a ne îndemna să clădim pe temelii ridicate ieri și să pregătim neamului nostru un strălucit viitor intelectual. N'a reprezentat oare în mod simbolic Academia Română înfăptuirea Unirii, mai înainte ca ea să se fi

închegat prin vitejia și jertfa atător energii tinere? Din această mare sforțare care ne-a adus întru chiparea visului tuturor Românilor, trebuie să se închege pe terenul cultural realizări care să fie la înălțimea suferințelor din trecut.

Poate că în trecutul nostru problemele de consolidare ale unei țări înconjurată de dușmani și care timp de atâtea veacuri a trebuit să lupte cu sabia în mână, spre a-și păstra chiar ființa etnică, au făcut să se uite adesea dez-

voltarea noastră pe terenul intelectual. De azi înainte sunt convins că toți acei care vor avea responsabilitatea conducerii țării vor da tot atâta atenție acestor probleme sufletești, cât și celor materiale și pur politice.

Este trist ca la un popor de 17 milioane suflete, să se găsească abia 5—6000 de cititori!”

(Discurs de recepție la Academia Română 25 Mai 1931)

1) Așa era în 1931. Azi sunt numai 2—3000 și uneori nici atât.

Cuvinte Regale

„Această prietenie, prin care sunt legat—și personal, și ca Suveran—de aceia care sunt chemați să răspândească cultura în popor, este o legătură care, după cum a spus d. Președinte al Societății Scriitorilor Români, dăinuiește de mai bine de 20 de ani. Mi-au rămas adânc întipărite în suflet și în minte acele șezători, la care erau chemați scriitorii ca să arate ceace au publicat nou. Acel grup, care se întrunise atunci în Palatul din Calea Victoriei și din sânul căruia astăzi,

din nenorocire, mulți au dispărut, sunt sigur că a fost un prețios îndemn la munca scriitorilor români. Asupra sufletului Meu însă a avut un adânc efect, căci prin legăturile personale ce s'au putut încheia atunci, am învățat să iubesc, nu numai ca protector, dar și ca om, pe scriitori. Și din această dragoste au izvorit în mare parte gânduri și hotărârea Mea de a proteja și încuraja ori unde cultura românească.

Astăzi, cartea, cu tot numărul restrâns al cititorilor,

incepe totuși să pătrundă în masele populare. Colaborarea dintre scriitori, editori și librari va fi factorul care va înmulți numărul cititorilor și va fi deci mijlocul cel mai important al răspândirii culturii noastre.

Pentru Mine, ziua de astăzi are și un alt rost, căci ea însemnează începutul activității nou organizate a Fundațiilor Regale și în special începutul de viață a Fundației Regale Carol al II-lea.”

(Discurs la ziua cărții 20 Mai 1933)

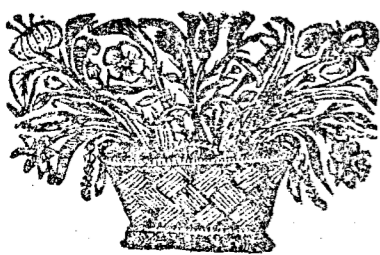
M. S. Regelui Carol II

Mă voiu ruga pe înălțimi de munte
Când doarme turma străbunului Dochil,
Să-mi treacă vulturi suri pe lângă frunte,
Pământ străbun, să te cuprind cu ochii...

Mă voiu ruga pe înălțimi de munte
Cu ochii să-ți cuprind întregul plaur,
Să-mi treacă vulturi suri pe lângă frunte,
Să-ți pot cânta un imn de foc și aur,

Și stâncile să-l poată înțelege.
Și să te fericesc pământ străbun
Că ai un Domn slăvit, că ai un Rege
Așa cum numai imnurile spun...

Eusebius Camilar

Corespondență de regi

Frederic II către Voltaire
Meissen, 12 Mai 1760

Știu foarte bine că am defecte și chiar defecte mari. Te asigur că nu mă cruț de loc, că nu-mi iert nimic, atunci când îmi vorbesc mie însumi. Dar mărturisesc că această operație ar fi mai rodnică, dacă aș fi într-o situație în care sufletul meu să nu suferă sguirile și agitațiile violente la care a fost expus de câțiva vreme și la care va mai fi încă expus. Pacea s'a dus odată cu fluturii; nu mai poate fi vorba de așa ceva. Din toate părțile se fac noi sforțări și vor să se bată în saecula saeculorum.

Nu intru de loc în cercetea trecutului. Ai avut fără îndoială fața de mine purtările cele mai condamnabile. Conduita dumitale n'ar fi fost tolerată de niciun filosof. Ți-am iertat totul, ba chiar vreau să uit tot. Dar dacă n'ai avea de afaceri cu un îndrăgostit nebun de genul dumitale, n'ai fi scăpat așa ușor. Ți-o spun ca să știi, și să nu mai aud vorbindu-mi-se de nepoata aceea care mă plictisește și care nu are atât merit ca unchiul său ca să-și acopere defectele. Se vorbește de servitoarea lui Molière, dar nimeni nu va vorbi de nepoata lui Voltaire. Cât despre versurile și rapsodiile mele, nu mă mai gândesc: am alte

lucruri pe cap, am divorțat de Muze până la vremuri mai tihnite.

În luna Iunie va începe campania. N'o să fie de loc de răz; mai de grabă de plâns... Mă voiu război cu dușmanii mei în toate chipurile. N'au să poată să mă nchidă la Bastilia. După reaua voință pe care mi-o dovedesc, persiflarea lor e o slabă răzbu-nare. Se zice că se fac din nou giumbușlucuri pe groapa abatelui Pâris'. Se zice că la Paris se ard cârțile bune; că lumea e mai nebulă ca niciodată, nu cu veselie amabilă, ci cu o nebulie sumbră și taciturnă. Națiunea dumitale este printr-o parte din Europa cea mai neconsecventă; are mult spirit, dar e lipsită de coeziune în idei. Așa apare în toată istoria sa. Probabil e vorba de o trăsătură indelebilă. Singura excepție în acest lung șir de domnii sunt câțiva ani ai lui Ludovic XIV. Domnia lui Henric IV n'a fost destul de liniștită, nici destul de lungă, ca s'o menționez. În timpul administrației lui Richelieu se observă legătură în proiecte, nerv în execuție; dar, propriu zis, acestea sunt prea scurte epoci de înțelepciune într-o așa de lungă istorie de nebulii.

1) Socotită ca făcătoare de minii și vizitată de epileptici.

Franța a putut produce un Descartes, un Malebranche, dar niciun Leibniz, un Locke ori un Newton. În schimb, în latura gustului, întrecerți

toate celelalte națiuni, și m'aș așeza sub stindardele voastre în ceace privește fineța discernământului, distingerea judicioasă și scrupuloasă a adevăratelor frumuseți de acelea care numai par astfel. E un mare progres pentru literă, dar nu ajunge.

Am citit multe cărți noi, regretând timpul pierdut. N'am găsit bun decât un volum nou al lui D'Alembert, și mai ales *Elemente de filosofie* și al său *Discurs enciclopedic*. Celelalte cărți ce mi-au căzut în mână nu sunt vrednice de a fi arse.

Adio; trăește liniștit în culcușul dumitale și nu-mi vorbi de moarte. N'ai decât să zici și doi de ani și sufletul ți-e plin de acel foc care încălzește trupurile și le susține.

Urmare în pag. 4

Alfredo Panzini, scriitorul și academiștii italian mort de curând, era un prozator literesc în sensul lui Anatole France, dar cu umor bonom, și o mare doză de bun simț și un spirit conservator care-l făcea refractar, fără îngustime dannunzianismului și futurismului. Dăm mai jos câteva extrase din opera lui.

DIN „LA LANTERNA DI DIOGENE“

Efectele vinului de Lambrusco

Nu; mi-aduc bine aminte: nu băusem încă. Adevărul e că hanghița (frumoasă femeie!) îmi pusese dinaintea farfuriei o sticlă de Lambrusco; însă era nedestupată. Mai degrabă dau vina pe două versuri din Dante (știi, fac ce fac tot cu literatura!) care îmi răsăr în minte din când în când, în anume prilejuri, și operează într'un fel ciudat, ca odinioară cântecul pastoral Ranz des Vaches asupra Elvețienilor din vremea veche, când erau ceva mai simplici și mai puțin hotelieri.

Versurile sunt cuvintele simple pe care Dante le pune în gura lui Pier da Medicina: „Dacă te mai întorci să vezi dulcea câmpie care coboară dela Vercelli spre Marcabò...”

Se mai tornă a veder lo dolce piano che da Vercelli a Marcabò dichina...

Să plângi pentru atât de puțin e nebunesc, chiar admirând o emotivitate patologică; și cu toate acestea mi s'a întâmplat. Explicarea fenomenului trebuie să fie asta pe care o spun mai la vale, sau cam așa ceva: Pier da Medicina, care e în Infern, vede toată priveliștea Italiei și atunci — deși târziu — înțelege că în acest pământ dulce trăia în largul tău. Nu se spune dacă Pier da Medicina plânge; dar e probabil. Cine plânge de-abinelea e Guido Dal Duca. Și cu toate acestea l-așteaptă Paradisul! Dar oricât l-ar mângâia Paradisul, îi strânge inima amintirea dulcelui pământ latin. Însă în afară de umbrele lui Dante, au fost și oameni vii și adevărați care au plâns văzând că această patrie a noastră n'a fost niciodată „senza guerra” văzând că „i tiranni fell'i” sunt încă „tanto amati che non si porria cantare”, și că Harpiile cele murdare își fac mereu murdăriile pe cele mai nobile ospețe. Trecură cei vii, ca umbrele, dar sborul sufletelor lor se înalță deasupra acestui dulce pământ latin; se mișcă aerul și face să vibreze și sufletul nostru: și atunci plângi de dorul unui viitor ce nu va veni niciodată, în același chip cum Guido Dal Duca plânse pentru un trecut care nu se va mai întoarce!

Vagabonzii

Flașnetă din Cremona, care străbătuse toată dimineața plaja cântând spre plictiseala de necrezut a nervilor mei, o găsi odihându-se în sfârșit și ea.

(Nu e cu puțință ca în lungile după amiezi ale scumpei veri chiar soarele să se odihnească puțin în mijlocul cerului, fiindcă ziua, cerul și cântecul greierilor s'au oprit. Ce este sigur, e că flașnetă ceea îngrozitoare, a-surzitoare din Cremona tăcea atunci.)

Podul de fier atârnat deasupra râulețului cu nume glorios, proiecta dinspre partea mării o umbră rece. Sub pat, în acea umbră, se odihnea flașnetă. Era prinsă cu niște curele de un cărucior cu patru roate mici la care era înhamat un măgaruș. Măgarușul își plecase urechile și dormia. Femeea flașnetarului vagabond întinsă pe iarbă, dormia; întins pe spate flașnetar dormia iar chipul său ars, era întors către slaba a-

dieră marină. O linie geometrică bizară, căzând în jos de pe pod și de pe parapet, împărția în chip neted umbra de lumină. În această lumină marele pictor al lumii amestecă nuanțe aprinse de purpură și de aur, pregătind paleta serii: peste acea umbră trecu un freamăt de răcoare, ce se propagă prin ierburi și prin coamele tamariscilor, făcându-i parcă să se deștepte.

Urechile lungi ale măgarului se plecau și mai mult și păreau două arătătoare ale timpului nesfârșit. Dar dacă ierburile se deșteptaseră, niciunul din cei trei nu se deșteptă: nici un glas omenesc nu dădu semn prin împrejurimi că timpul adormitor al siestei se sfârșia.

Cerșetorul

Dar mai multă învidie am avut de un alt vagabond.

Intrevăzusem îndărătul unui gard o spinare încovoiată de om, acoperită cu o manta cenușie; și pe spinare o pălărie în chip de tichie a lui Hermes, pusă în așa fel încât se părea că între pălărie și manta nu trebuia să fie și un cap.

„Ce-o mai fi și asta?” am zis în mine și m'am apropiat. La apropierea mea tichia se întoarse și făcu să se miște în jos evantaiul unei mari bărbi cărunte: da, era cap sau cel puțin erau doi ochi mici și era o gură mare deschisă la zâmbet, care zise numai de cât vorbe ce nu înțelegea, dar erau ilustrate călduros cu gesturi, care ziseră: „Vrei să știi ce fac eu aici? Cinez, domnule. Asta ce am aici în palma mâinii stângi este mâncarea alcătuită din sare curată; asta ce am în mână dreaptă este pâinea alcătuită din grâu curat; ceea ce curge în fundul șanțului este băutura, care e apă curată. La atâta belșug și curățenie, nu mă pot apropia fără să aduc mulțumiri Domnului, cum vezi”; scoțându-și apoi tichia, descoperi o mică jeastă pleșuvă și lăsând pâinea jos, căută în sân și scoase un crucifix foarte greu de a-lamă, atârnat de un lanț gros; îl privi cu ochii ațintiți așa cum înfățișează pictorii pe sfinți; îl sărută, apoi îl așeză din nou în chivotul săuului. „Acum îți-am mulțumit curiozitatea? Ai ceva de zis? Nu? Eu îmi urmez cina”.

Atunci m'am așezat alături de el cu sentiment smerit și nou de înfrățire în inimă. Zâmbetul acela, dacă n'ar fi fost puțin cam prostesc, era vrednic de un adevărat filosof.

Cerșetorul asta era un soiu de mistic. Venia din Spania, fusese la Roma, apoi la Bari, apoi la Assisi, la Loreto iar acum mergea la Venezia.

— Și cum de știi drumul? — Preguntando, întrebând. — Ce efect ciudat îmi făcu acest verb latin mort ce înfloria, ca vorbă vie, pe buzele aceluși cerșetor care venia din Spania! Ce călătorie făcuse și acel verb! Apoi zâmbind mereu, îmi arătă călăuză lui. Era una dintre acele hărți ale Italiei care se adaogă la orările căilor ferate. Cu arătătorul străbătu itinerarul său.

— Ai nevastă, mujer? — întrebai.

— Morta, senor.

— Ai copii?

— Muertos, senor.

— Unde dormi, astăseară?

— Aici, senor.

Și arătă foarte firesc câmpul vecin de pomb.

Avui învidie de siguranță și de libertatea lui. (Acest vagabond nu-mi ceru de poamană; dar sărută moneda pe care i-o dădui.)

Acest bătrân rătăcitor îmi amintește acum un alt frate al lui de viață rătăcitoare și mistică. Era și acela bătrân, desculț și sdrențuros și-l întâlnii pe drumul dela Santuario di Caravaggio.

Purta pe capul gol o cunună enormă împletită din spini mari.

Când m'am apropiat să-l întreb, mi-a trimis un strigăt lugubru, fără mlădieri, cum fac mușii, și arătându-și cu mâinile coroana, explică: „Dar nu vezi ce fac? Port coroana de spini pentru voi toți”.

Noaptea am visat pe bătrânul mut care purta coroana de spini. Dar când m'am deșteptat aveam broboane de sudoare rece pe frunte: „Doamne, doamne! Ceasornicul nu s'a oprit, nu se oprește; și moartea s'a apropiat!” Ceasornicul pe măsura de noapte făcea tic-tic, tic-tac, în întuneric.

Mă dau jos din pat, deschid fereastra: „O, Doamne, ce lucruri minunate!”

Flașnetă

Și mergând astfel m'am găsit în fața dușeniei lui Piruzz, tutungul.

Aci era și Giacomo Moroni, cu flașnetă și cu măgarul lui.

— Bravo, stimabile, cântă-mi ceva vesel de tot.

— Ce doriți?

— Ce crezi, numai să fie vesel.

Potrivii mânerul la cutie și începu mișcarea încetă de automat.

Din pântecul flașnetei fășniră atunci sunetele: băeții alergară din bordele lor; o fetiță stă cu urechea rezemată de cutie iar chipul ei exprimă uimirea față de acele ecouri largi care se nasc din pântecul flașnetei.

Parcă și câmpia sta atentă; copacii îndepărtați arătau dorința de a se apropia.

În fund, păduricea mohorită de pini făcea o colonadă cu albastrul mării înăuntru; îndărătul coloanelor, adică îndărătul trunchiurilor pinilor, treceau lin bărcile. O, beția sunetelor aceluia! Ele îmi descopereau priveliștea de dincolo de mare; vedeam zarea printre insulele verzi; și bărcile sfioase deveneau nave de bălăle.

În clipa aceea Giacomo Moroni se opri.

— Înainte! — zisei mânios.

Misiunea profesorului secundar

în promovarea literaturii românești

Putem răspunde dintr'o dată că profesorul secundar are menirea de a contribui la formarea cititorilor de mâine, unul din elementele necesare promovării literaturii noastre.

Dacă nu ne stă în mână să formăm talente, ne stă în schimb să le încurajăm. Încurajarea cea mai sănătoasă și normală este a publicului, iar formarea publicului de mâine stă și în mâna profesorilor secundari.

Rolul lor, în această privință, l-a fixat de mult statul însuși prin programele analitice. Citim acolo că unul din scopurile cursului de limba română în școlile de grad secundar stă în formarea gustului de citit și în trezirea interesului pentru literatura națională. De aceea programele prevăd lecturi în cursul inferior, lecturi și analize literare în cursul superior, iar manualele respective constau aproape numai din material de citit.

Ajungem la finta? Nu îndeajung, din trei pricini:

1. Numărul prea mare de elevi în clasă duce la prea multă pierdere de vreme cu

— Încodată?

— Firește, încodată!

Sunetele fășniră din nou, se precipitară; o gloată de tonuri care deveniră o gloată de popor ce alerga vesel înspre moarte. „Dar tu, invoci rășboiul, nenorocitul!” Dragă Doamne, da! Însă vina e toată aflașnetei lui Giacomo Moroni; eu sunt un om pașnic. Numai că trebuind să aleg un fel de moarte, acesta mi se pare preferabil.

În clipa aceea Giacomo Moroni opri definitiv brațul.

— Dar înainte, înainte mereu!

— Da, dar dumneata știi că fiecare cântec e doi gologani? Și-apoi sunt obosit.

— Nerodule, îți dau și trei gologani — îi zise Piruzz: iar către mine, cu zâmbetul său cel mai inteligent:

— Tot frumos e imnul lui Garibaldi!

În aceea clipă veni o mamă și apucând fetița care sta cu urechea pe flașnetă: Hai de strânge iarba haimana urtă, că e soarele suns! — Și adaogă la dojană argumentul papucului ei tare.

DIN „SIGNORINE“

Macaroane cu sardele

Rămaserăm adânc uimiți.

El, omul de știință, veni să ne deschidă cu șorțul de bucatar.

Abonați-vă la JURNALE LITERARE. Abonamentele ne dau puțință să cunoaștem direct pe cititorii noștri și să îmbunătățim publicația ținând seamă de dorințele lor. Abonamentul costă 120 lei pe an pentru 52 de numere. Abonatul cheltuieste pentru revistă numai 2,40 lei săptămânal.

Cumpărând numărul dela chioșcari și librării ne păgubiți căci foarte adesea banii nu ne sunt trimiși.

Nu ne e adevărat prieten decât abonatul.

Și nu se rușină.

Așa încât ne rușinăm noi.

— Întrați, intrați, prieteni! — zise. — Să potolesc focul căci altfel arde răntășul și sunt cu voi.

— Dar ce faci?

— Fac macaroane cu sardele.

— Bine, dar servitoarea?

— Vreți să ziceți buna Rosina care era la noi de atâția ani?... Da, ea era servitoare, dar acum face pe conducătoare de tranvai.

— Dar nevasta?

— Oh, nevastă-mea! Este la Asociația pentru ridicarea femeii.

— Dar ai și un băiat...

— E dincolo, doamne.

— Rău!

— Nu, bine! Într'adevăr, mai înainte, îi oferisem lectura fabulelor lui Esop, dar tovarășele lui de școală l-au luat în răs zicând: „e o morală care nu mai face pentru noi!” E bine, deci, ca să se conformeze moralei curente, și de aceea ese noaptea iar acum doarme. Și apoi cuget: după ce au stabilit acea lege brută, cine nu muncește nu mănâncă, zic: „bucură-te băiatule! cât timp pot eu să muncesc.”

— Dar până atunci trebuie să te ocupi de aceste nevoi umile ale casei...

— Umile? Le numiți umile? Nevastă-mea le chiamă umile și le disprețuește, dar eu vă mărturisesc că prefer să stau în casă și să prepar macaroane cu sardele, adică numai pentru mine și pentru fiu-meu; nevasta-mea le preferă cu unt.

La aceste vorbe, scotirăm că prietenul devenise idior. El înțelege acest gând al nostru și zise.

— Asta e de fapt și părerea nevastă-mei, dar nu e exactă. Nu din idioție mă interesez de destinele omenirii, ci pentru că n'aș ști cum să desleg grava chestiune care agită pe nevastă-mea și pe toate membrele Societății pentru ridicarea femeii.

— Dar care chestiune? — întrebaram.

— Care? Doamne, cum trăiești pe altă lume! Voi știți foarte bine că femeia a obținut votul politic. Nevasta-mea a fost foarte agitată mult

timp de teamă că n'o să mai aibă votul. I l-am oferit pe-al meu, numai să se liniștească însă ea voia votul ei! Într'o bună zi Parlamentul votă votul și în aceea zi am fost și eu fericit și am preparat o prăjitură cu cremă ca să sărbătoresc fericitul eveniment. A fost într'adevăr sărbătoare mare, și doamnele și domnișoarele se adunară în salonul meu pentru a stabili ce caracter religios trebuia dat acestui mare fapt. Eu, ca bărbat, am avut vot consultativ, și de aceea am propus aceste ceremonii noi: Ungerea sfinței egalității, Pogorirea votului, Purificarea moralei tradiționale, Crăciunul Libertății. Paștele învierii sexului apăsat.

Dar apoi s'a născut o altă chestiune gravă. Chestiunea economică. Femeea trebuie să fie liberă și de sclavia economică a bărbatului. „Eu — zicea aci, pe scăunașul celui de mare pedagog ce-i drept, dar cu un nas odios în chip de trâmbiță, — eu pot să mă laud că n'am lăsat pe un bărbat să-mi plătească nici măcar o înghețată”. Ea pretindea pentru lecțiunile ei de pedagogie, cel puțin zece mii de lire lunar ca cea mai de rând artistă de cinematograf.

Acum câteva zile, nevastă-mea s'a întors acasă cu pălăria scâlciată. Se luaseră de păr! Dar astăzi, prieteni, chestiunea s'a făcut și mai grozavă fiindcă în ce chip ai să împaci femeia-libertate cu femeia-proprietate comună? Dar e ceva și mai rău! În numele darwinismului, burghezii vor trebui să fie excluși dela acest drept de proprietate colectivă, fiindcă au dat până acum roade rele. Numai lucrători și soldați! Eu vroiam să consult, în privința asta, pe Rosina; dar ea face acum pe conducătoare de tramvai cum v'am spus. Multe doamne au protestat, aci, în salonul asta, împotriva teoriei rusești a femeii-proprietate comună, soldați și lucrători, dar domnișoara cu nasul ca trâmbiță, a declarat: e necesar să ne sacrificăm toate pentru binele omenirii. Astfel o să înceteze și scandalul cu domnișoarele dela cinematograf, care constituiesc o castă privilegiată”.

Ascultam pe acel om fără șir la vorbă, fără să răspundem; dar ochii noștri trebuie să fi exprimat o mare milă.

El băgă de seamă și zise: Vedeți prieteni: într'o zi, hei, nu sunt mulți ani de atunci, un mare poet străin a proclamat, prin gura unei eroine ale sale, aceste vorbe: „Eu nu știu (vorbește nevasta, bărbatului) care din noi doi are mai multă dreptate, dar știu că adevărul tău nu este adevărul meu; și acum că știu asta, nu te mai pot urma. Fiecare din noi să o ia pe drumul său”. Oamenii au aplaudat la aceste vorbe; dar ele au însemnat începutul mării revoluții, în care trăim astăzi. Desigur femeia are o personalitate a sa, dar ea e însăpământător de incompatibilă cu căsătoria. Una dintre cele două personalități trebuie să se jertfească. Mă sacrific eu, după cum vedeți: prepar macaroane cu sardele, iar pentru nevasta-mea cu unt.

„Tu trebuia să iei de nevastă servitoarea” zice mereu nevasta-mea. Iată, servitoarea s'a dus; și ea a băgat de seamă că are o personalitate. Prietenii mei, frumoase vremuri acelea în care femeia, la o anumită vârstă, intra în confraternitatea fericitei Ala-

coque! Dormi, dormi, copilul meu!

În clipa aceea intră doamna. Radiantă de fericire! Pălăria deloc scâlciată!

Acordul asupra gravei chestiuni fusese încheiat în chipul cel mai elementar. O liberă docență de matematici — zise doamna — a fost aceea care a găsit soluția. E adevărat că două forțe egale și contrare se exclud? Ei bine, dacă femeia trebuie să fie proprietate colectivă, să fie proprietate colectivă și bărbatul. Dar trebuia să fie tot o femeie ca să găsească această soluție.

DIN „IL SOGNO DEL NATALE“

Bunicii ședeau la gura sobei. El zise, întinzând mâna spre părul ei:

— Dar știi tu, bătrână prietenă, că părul tău, deși e alb tot, este încă frumos? Trebuie să fi avut plete minunate, prietena!

— Prea târziu ai băgat de seamă, — răspunse ea zâmbind. Într'adevăr erau foarte frumoase și admirate. Eu însă pieptănăm pletele frumoase numai pentru tine, în fiecare dimineață, în odaia plină de soare, cu un pieptene de aur; dar vai, tu pe vremea aceea erai absorbit în cărți să cauți cauza cauzantă. Eu nu știu dacă ai găsit cauza cauzantă în atâția ani de studiu: dar știu că părul meu a făcut călătoria spre țara zăpezilor, primăvara și soarele s'au trecut, iar tu prietene n'ai băgat de seamă; și deabia acum săruți părul meu alb, care nu mai are viață.

„Adu-ți aminte, rogu-te, de câte ori nu ți-am bătut la ușă:

„Cine e? ce e?”, întrebai cu glas mânios.

„Nimic: eu sunt, nevasta ta”.

„Ce e, ce vrei?”

„Nimic: e soare frumos afară: nu mergem să ne plimbăm cu copilul?”

N'am timp; nu mă turbura; tu întrerupi cercetările mele asupra cauzei cauzante”. Nu răspundeai așa, dragă domnule, și-aduci aminte? Te încredințez că masa era pusă cu foarte multă căutare fiindcă nimic nu scăpa îngrizirilor mele. Dar tu măncai cu gândul prin nori.

„Dansăm prietene? Hai să jucăm de-a cine rade mai mult!”

Eu vroiam după prânz să-ți spun aceste vorbe, atât de veselă eram atunci și voiam să-mi arunc brațele în jurul gâtului tău: dar urechile și ochii tăi păreau întorși înăuntru, și nu m'ai fi auzit nici văzută! Și asta n'a ținut o zi: ci multe generațiuni de trandafiri avură timpul să se perindeze în timp ce tu căutai cauza cauzantă. Haide acum nu mai lăcrăma; lacrimile bătrânilor rod sufletul! azi e zi de sărbătoare și, dacă vrei, fă penitență onorabilă: sărută mâinile tovarășii tale credincioase.

El îi sărută mâinile și trase la sine acel chip pe care îl contemplă îndelung cu palmele deschise. — Iată zise — printre sărbătorii disting liniile chipului tău tineresc, când m'am îndrăgostit de tine. Închid ochii și te contemplu iarăși.

— Atunci erau mulți trandafiri pe pământ. Soarele făcea să cânte greierii iar luna privighetorile — zise ea cu tristețe.

Carmen-Sylva, Poveștile Peleşului și Cugetările unei Regine

Carmen-Sylva, regina-poetă, intrată demult în legendă, a lăsat opere remarcabile, pline de o fantezie amabilă, de generozitate și înțelepciune.

Printre cele mai caracteristice scrieri ale sale se numără *Poveștile Peleşului și Cugetările unei Regine*.

De fapt *Poveștile Peleşului* nu sunt pentru copii, sunt alegorii și legende pe care mai ales un om matur le poate gusta. Regina-poetă închipue felul în care fiecare munte, fiecare curs de apă al țării s'a născut; sunt legende și totuși fantasticul nu ucide în povestirile acestea simțul realității, eroii au o comportare care se justifică psihologic, înțelegând prin natura-lea dialogului și veracitatea lor ei sunt mai degrabă eroi de roman. Nu mai vorbim de poezie: ideea însăși în fiecare din aceste legende este de o cuceritoare poezie. Este regina ne povestește cum s'a născut Ceahlăul. În timpul unei lupte pe care Români au avut-o cu dușmanii ei s'a găsit într-o situație grea și atunci fiecare oștean a aruncat înaintea lui un pumn de țărăna până ce s'a ridicat ca o strajă Ceahlăul și dușmanii au putut fi învinși.

Într-o altă parte ni se povestește despre Cetatea Babei. O vrăjitoare șade într-o

cetate din vârful muntelui și toarce beteala de aur pentru mirese, însă ea își întovărășește lucrul cu vrăji așa că fiecare mireasă să-și aibă partea de lacrimi după ce va pune beteala pe cap. O singură sculă de beteală a fost întovărășită de cântece de bucurie, aceea pregătită chiar pentru fata vrăjitoarei, însă firele s'au amestecat între ele în mormanul de beteală; iată de ce nici o mireasă nu se teme în ziua nunții ei, căci fiecare nădăduște că va niemi beteala pregătită pentru fata vrăjitoarei.

Legenda muntelui sau a râului e de obicei inspirată de forma lui sau de asemănarea pe care ar avea-o cu omul. Astfel munți Auriți, Jepii cari răsăr din Bucegi și par a privi îndărătnic unul la altul, au fost cândva doi frați care s'au dușmănit iubind aceeași fată.

Dar întreg sufletul reginei poete, experiența vieții sale, zâmbetul senin și nobleța unei inimi rare, ne sunt dezvăluite mai ales în „Cugetările” traduse de d-na Anina Rădulescu Pogoneanu.

Nu vom rezista ispitei de a cita cât mai multe din cugetările aceste care par să fie scrise mai spre sfârșitul vieții și poartă în ele parfumul mâinii care le-a scris și amarăciunea zâmbetului ma-

rii regine. În momentul în care închizi cartea te izbește acest adevăr, că și regii suferă și cunosc nefericirile omenești. Iată una din aceste pietre prețioase:

„Modestia nu este o virtute ci mai curând o umbră a valorii” (pag. 18), sau:

„De câte ori virtutea soției trebuie să fie atât de solidă încât să ajungă pentru amândoi”.

Sau de pildă această cugetare în care umorului clipăște: „Bărbații studiază femeia așa cum ar cerceta barometrul, dar abia a doua zi înțeleg ce s'a petrecut în ajun” (pg. 26), ca și această maximă cristalizând o milenară injustiție: „O femeie poate fi ucisă cu pietre pentru o faptă pe care ar putea-o face orice bărbat cumsecade”.

Aceasta e Carmen-Sylva, regina-poetă, sufletul ei generos și înflăcărat, spiritul ei vioi și puternic. Toate calitățile unei mari regine ale unei femei și scriitoare, se pot întâlni în cartea în care sunt culese cugetările. Fără voie ne-o închipuim pe regină în odaia ei de lucru, coroana nu-i mai apasă fruntea și mâna ei distrată schițează gândurile abia născându-se.

Magda Isanos

Traducere de Anina Rădulescu Pogoneanu. Ed. Tiparul Universitar, Buc., 1939.

Otilia Cazimir, Poezii

D-ra Otilia Cazimir are o activitate poetică destul de bogată. După *Lumini și umbre*, a doua culegere *Fluturi de noapte* a fost premiata de Academia Română și cu premiul francez „Femina”, pentru a doua culegere *Fluturi de noapte*.

Figurarea amintirii ca o pasere „cu aripi de cenușă” definește și evoluția poetică a d-rei Otilia Cazimir:

Când înserarea îți abate 'n uși
O pasăre cu aripi de cenușă,
Ascultă-i cântecele moarte:
E amintirea noastră și vine de departe.

E amintirea... Ochii mari și triști
Privesc în urmă, speriat,
Dealungul drumului necunoscut,
Pe care am trecut
Și l-am uitat.

Cu moale sbor de catifea,
Își lasă umbra dulce peste ochii mei
Și 'n fiecare seară moare 'n ei,
Cu cel din urmă zâmbet,
Cu cea din urmă stea.
(E amintirea...)

Câte un sporadic și vag ecou eminescian dă cititorului emoția posibilității de apropiere de marele artist:

Cu foșnet de toamnă săracă
Mă cheamă uitarea la geamuri,
Când vântul pe suflet mi-apleacă
Fitate și tinere ramuri.

Și, singură 'n ceasul târziu,
Mă strig speriată pe nume,
Din vremea când n'o s'au mai știu
La nicio fereastră din lume.
(Romanță)

Deși nuanțată, vibrația poetică e pe aceeași coardă, de sonoritate în surdina, intensitate psihică fiind autentice, dar redusă și pe un făgaș îngust. Fervoarea interioară a poeziei feminine mai noui lipsește d-rei Otilia Cazimir; aceasta însă tocmai definește și caracterul general al poeziei d-sale de lirism echilibrat, cu atentă observare a măsurii, rimei și ritmului:

În noaptea rea pe care-o simt cum vine,
Mă caut singură pe mine.
Mă caut cum ai căuta să prinzi
În vinete și turbur adâncuri de o glinzi,
Vedenii dulci care-au trecut
Demult, cu pas timid și mut,
Și n'au lăsat în urma lor sub soare
Decât un fir de colb pe-o rază care moare.

Poezia din care am citat aceste versuri este intitulată „Penumbra”. Titlul e caracteristic pentru definirea structurii poetice a d-rei Otilia

Căutarea de sine, acest proces interior ce dă neliștea dar și bucuria, rară, a regășirii, este un leit-motiv al poeziei d-rei Otilia Cazimir, exprimat adesea în versuri de o gingașie formală ce trădează un cult al versului echilibrat, cu atentă observare a măsurii, rimei și ritmului:

„Povestea vieții Mele” este o succesiune de tablouri atât de vii, atât de emoționante, încât întâmplările și oamenii din ele se desprind parcă dintre pagini pentru a lua forme concrete de viață. Volumele consacrate vieții Ei în țară și mai ales capitolele consacrate războiului echivalează cu un roman al cărui erou central este o femeie, — mamă și regină.

„Măști”, ultima carte a Reginei Maria, denotă până la ce grad ajunsese talentul Ei scriitoricesc, până la ce artă se ridicase potențialul Ei creator.

Regina Maria va rămânea, în manifestările cele mai intime ale sufletului Ei, vie și eternă în paginile cărților Ei scrise cu un mare talent și cu adevărată artă.

Ion Stoica

Avis important: Incepând cu n-rul viitor, „JURNALUL LITERAR” nu va mai fi expedit în localitățile unde depozitarii n'au achitat conturile.

„Book Clubs”

D. T. L. W. Hubbard arată în *Mercure de France* (N-rul pe Martie 1939) felul cum funcționează „Book Clubs”-urile în Anglia unde cărțile sunt mai scumpe decât în Franța, de pildă. Un roman se vinde cu 3-8 shilingi, adică cu aprox. 75 fr. Cărțile însă sunt bine tipărite, legate, pe hârtie bună. A cumpăra o carte înseamnă pentru cititorul sărac un lux. Totuși editorul, dacă are asigurată vânzarea unui număr important de exemplare, poate scobori considerabil prețul.

Pornind dela această considerație, d-nii Gollancz, John Strachy și prof. Lasky au imaginat o combinație. Se formează un club. Fiecare membru plătește 2 s. 6 d. (22 fr.) lunar, și în fiecare lună el primește un exemplar broșat al unei cărți inedite de politică sau de chestiuni sociale a cărei ediție obișnuită, legată, se vinde în librărie între 5 s. (44 fr.) și 18 s. 6 d. (163 fr.). Beneficiul editorului la exemplar este din cele mai mici, dar numărul exemplarelor vândute sfârșește prin a crea un beneficiu important. În adevăr, Clubul fondat în 1936, cuprindea 50.000 membri la începutul anului 1938 și anul acesta va ajunge probabil la 100.000 membri.

Perfecționând tehnica Clubului, organizatorii au creat trei categorii de membri. Membrii A. plătesc 2 s. 6 d. pe lună și primesc lunar cartea aleasă de Comitet; în plus primesc *Buletinul Clubului*. Membrii B. primesc numai la două luni o carte pentru care ei plătesc 3 s. (26 fr.). Membrii C. se angajează să cumpere pe un patru cărți alese de dânsii; ei plătesc 3 s. 6 d. (31 fr.) de carte.

„Book Clubs”-ul este în plină înflorire în Anglia. El aduce mari servicii culturii, dat fiind prețul exorbitant al cărților care iine departe de raza de acțiune a lecturii o bună parte din Englezii mijlocii și săraci.

Care e valoarea artistică a poeziei d-rei Otilia Cazimir? Răspunsul e ușor de dat acum, după a cincea culegere a d-sale.

O simțire totdeauna onestă constituie elementul fundamental ce dă expresie unui talent ale cărui atribute, dacă nu afirmă o prea mare bogăție de forme, sunt totuși demne de toată considerația prin suportul lor de sinceritate și prin tendința lor spre o semnificație umană.

O subtilă adesea filtrare a impresiilor și mai ales o atitudine de fină discreție inspiră lectorului o anume simpatie pentru stările de suflet delicate, fără tumultul mare-lui sbucium și fără tulburarea patimilor oarbe. De aici și ușurința pentru lector de a interpreta și de a-și defini de îndată propria-i emoție estetică, fără vibrație intensă și fără sinuozități. Poezia d-rei Otilia Cazimir n'are de pildă vibrația de grele semnificații a predecesoarei d-sale la „Viața Românească” astăzi uitata Alice Călugăru; are însă gingașia exprimării stărilor de suflet delicate, specific feminine.

G. Ivașcu

Fundația „Regele Carol II” Buc., 1939.

Regina Maria, scriitoare

„...Întâi văd o figură sau o întâmplare. În jurul acestei vedenii se așează povestirea. Când mă apuc să scriu nu știu mai mult și mă las dusă.”

Cum sunt însă o fire filosofică, ideea vine. Scriu mai departe și, iată, morala a intrat în povestire. Subiectul rămâne cu înfățișarea de poveste minunată, pe care o avea în întâia zi și la întâia încheiere, dar dedesubt își trăiește viața pe alt plan, acest oaspe necunoscut atunci din care sunt făcute luminile stelor și menirea magilor.

În orice carte a Mea trebuie căutate ambele aceste lumi.” Aceste rânduri sunt extrase dintr-un interviu publicat de d. Emanoil Bucuța. Regina scriitoare răspundea la întrebarea: „Cum anume scrii?”

Cele două lumi se văd în toate cărțile Ei: lumea visului și lumea de toate zilele. „Glasul de pe munte” reprezintă sinteza acestor două lumi. Confesiunea care însoțește această carte precizează această direcție a viziunii Ei de scriitoare.

Acel „alt plan”, pe care trăiește subiectul,—de vis sau

de poveste,—este totdeauna suportul și izvorul creației.

În „Crinul vieții”, în „Vișătorul de vise”, în „Regina cea Rea”, alunecarea aceasta în supra-realitate, în vis, în value pe cititor în acel farmec al lucrurilor abia sesizabile, al acelei voluptăți pe care o dă iluzia atingerii altor lumi, nepământene, diafane.

„Țara Mea și „Țara pe care am iubit-o” arată de câtă intensitate lirică era stăpânit sufletul Marii Regine, câtă dragoste și vibranta adeziune îi umpleau inima. Aceste două cărți sunt două imnuri de slavă închinare pământului românesc, pe care Regina l-a văzut și l-a prețuit totdeauna ca pe un colț de rai, deasupra căruia veghează liniștea, armonia și patriarhalitatea.

Cele trei volume din „Povestea vieții Mele” reprezintă un amplu documentar, prin paginile cărui palpită viața, atât de eroică, a micii odrășle de os regesc, a principesei și apoi a reginei.

Paginile consacrate marii tragedii de foc și sânge prin care au trecut țara și popo-

rul sunt scrise cu atâta vibrație, cu atâta dăruire și cu atâta umană sinceritate, încât ele pot constitui documentul psihologic al unei epoci, în care totul era zbucium și sbatere între zădărniciia clipei și nădejdea viitorului.

„Povestea vieții Mele” este o succesiune de tablouri atât de vii, atât de emoționante, încât întâmplările și oamenii din ele se desprind parcă dintre pagini pentru a lua forme concrete de viață. Volumele consacrate vieții Ei în țară și mai ales capitolele consacrate războiului echivalează cu un roman al cărui erou central este o femeie, — mamă și regină.

„Măști”, ultima carte a Reginei Maria, denotă până la ce grad ajunsese talentul Ei scriitoricesc, până la ce artă se ridicase potențialul Ei creator.

Regina Maria va rămânea, în manifestările cele mai intime ale sufletului Ei, vie și eternă în paginile cărților Ei scrise cu un mare talent și cu adevărată artă.

Ion Stoica

Avis important: Incepând cu n-rul viitor, „JURNALUL LITERAR” nu va mai fi expedit în localitățile unde depozitarii n'au achitat conturile.

Elegie

Morții ne sunt mai scumpi în somn,
Le oferim inele, palmele 'n cupă
Și ferestre prin cari respiră munții.
Spre amintirea fumegând ca o supă
Ai revenit la cicatricea din mijlocul frunții.
Atunci s'au despletit tablouri și niște rude
Servitori pe cari nu-i cunoșteam.
Ce ude tremurau perdelele! Ce ude!
Și muntele intra tiptil pe geam.

Mircea Pavelescu

Cântăreți

Pământul fierbe mirodenii în ulcioare,
Tăcuții trecători cu pumnii să le soarbă.
Povara glesnelor, de rouă și de iarbă,
La ce răscruci s'o poticni întrebătoare?

Comorile din noi au putrezit, în taină.
Pământul ni se urcă 'n brațe ca o apă
Și ne trezim, în zori, cu lacrima 'n pleoapă
Și umeri desgoliți de vreme, ca de-o haină.

Hălăduț-vom cu tristețea prin grădini,
Halucinați de raze verzi și ierburi calde —
Și când obrații lacurile-au să ni-i scalde,
Ne vom trânti cu arborii, de lună plini.

Bogdan Istru

Singurătate

Eram singur în odaie
Luna îmi bătea în geamuri.
Eram singur în odaie
Și ciudată, printre ramuri,
Luna s'oglindea în geamuri.

Eu, cu pipa fumegândă,
Vișător în fața lunii,
Stam cu pipa fumegândă
Și zâmbind ca Shakyamuni,
Mă vedeam în chipul lunii.

Fumul se lăsase 'n aripi
Străvezit, plutind pe geamuri,
Fumul se lăsase 'n aripi,
Luna îmi zâmbea din ramuri
De sidef, sclipind pe geamuri.

Trupu'n aburi de lumină,
Nu știu cum l-am strâns în brațe
Trupu'n aburi de lumină
Și privirile ei hoașe
Măndemnav s'o strâng în brațe.

Măntile-am 'ntins grăbite,
Să-i prind vraja de văpaie.
Măntile-am întins grăbite...

Vai! Șireată printre ramuri,
Luna îmi bătea în geamuri.
Eram singur în odaie!

Nestor Ignat

Porumbeii...

Porumbeii coplărierii în sbor alb
Se lasă pe streășină de gând în doliu,
Cum dinadins al ternii alb lințolii
Și-ar prinde ciori medalii peste alb.

Se lasă fulgund în vârf de umăr,
Când ochi-mi plec cu fruntea deopotrivă.
Nu te mișca, tu inimă de-azur bețivă,
Că-mi sperii porumbeii fără număr.

Iacob Slavov

Boii

La „Carul cu boi” de Grigorescu

Incet s'apropie de noi,
Scărțâind prelung, carul cu boi.
Colbul se ridică 'n valuri,
Joian, Duman o iau spre stauluri.

Soarele străluce cu putere,
Boii o duc mereu într-o durere.
Jugul, ceafa le-o sfărâmă
Biciul șuerând îi scarmână.

Deodată, un scârțâit profund,
Boii se opresc de drumul lung.
Țăranul le dă o vadră cu apă,
Sorbînd încet vitele se adapă.

Iar după un răgaz scurt,
Boii o iau la drum cu grumazul rupt.
Se mișcă 'ncet, balele le curg:
E grea viața! Dacă o duci între car și plug.

Alex. Cann

Monahală

Printre pini
Doi călugări
Se închin';
La doi jugări
Mai incolo
Câte-un solo
Se aude
In arini.

Gherasim
E la poartă,
Ieronim
Îl tot cată,
Cu-o sutană
Herculeană
El aleargă 'n
Țintirim.

Lângă lac
Unii și-alții
Vorbe-și fac,
Iar frații
Psalmi îngână
Intr'o rână.
Păsările
Toate tac.

N. Veghe

OCULTISM

— Despre superstiții —

Anticii socoteau, de altfel ca și modernii, unele semne ca sfaturi ale destinului.

Cităm acest fapt că un Grec nu se imbarca niciodată, dacă în ajun lampa pălpâie de trei ori.

Se spune c'ar fi zis: Un superstițios s'ar întoarce și n'ar mai eși.

Marele poet Lucrețiu a murit otrăvit. Nu se știe cine i-a dat otrava, însă în aceeași zi dimineața, ferindu-se să nu strivească o rămă, a căzut pe pământ, ceea ce era desigur o prevestire.

Horoscop săptămânal

11—18 Mai st. n.

[La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile]

- 11 Mai Tendință de a lua totul în serios. Muncă fără rost.
12 „ Spirit certăreț și gelos. Multe lupte.
13 „ Caracter intrigant.
14 „ Temperament autoritar. Rece explorator de sentimente.
15 „ Prudență. Viață dublă, uneori două căsnicii.
16 „ Izbândă materială înceată și sigură. Spirit rece, neartistice.
17 „ Aptitudini pentru arte și știință. Carieră schimbătoare.
18 „ Certuri cu femeile. Misoginism.

Nostradamus

Corespondență de regi

Urmare din pag. 1

Ai să mă îngropi pe mine și jumătate din generația prezentă. Vei avea plăcerea să faci un cuplet malițios pe mormântul meu, și nu mă voi supăra; te absolv dinaintea mea...

Ar trebui să se pună o capcană în scrisorile către indiscreți; e singurul mijloc de a-i împiedica să le citească în colțul străzilor și în bălcu.

Catherina II către Grimm

Tsarskoë-Selo, 21 Iunie 1778

Vai! E de prisos să-ți spun amănunțit regretele pe care le-am simțit la citirea scrisorii dumitale no. 19. Până atunci speram că știrea morții lui Voltaire era falsă...

asta, vouă aduna scrisorile pe care acest om mare mi le-a scris și ți le voi trimite. Am un mare număr de scrisori. Dacă ți-e cu putință cumpără biblioteca lui și toate hârtiile rămase inclusiv scrisorile mele.

J. J. Rousseau către Frederic II

Motiers-Fravers, Iulie 1762

Am spus mult rău despre Voi; și poate voi mai spune: totuși gonit din Franța, din Geneva, din cantonul Bernei, vin să caut un asil în statele Voastre.

Pascal către Regina Christina

Doamnă,

Știu că Majestatea Voastră e tot atât de luminată și de savantă pe cât de puternică și generoasă. Iată motivul care m'a determinat să mă adresez mai degrabă M. V. decât altui prinț.

Domniță deci, incomparabilă regină, fiindcă geniul vostru e superior rangului, domniță asupra universului; el este domeniul vostru, savanții și oamenii de bine sunt puștii voștri.

1) Dedicându-i broșura asupra Rulotii.

BIOGRAFIA

RILKE

Născut la 3 Decembrie 1875 la Praga, dintr'o mamă alsaciană și un tată bohem, Rilke era predestinat încă de la 10 ani să devină un ofițer al imperiului habsburgic.

Încep rătăcirile. Schimbă Universitatea din Praga cu cea din Munich (1896-97), apoi cu cea din Berlin. „Regeșește” Italia. În 1899 se duce să „găsească” și Rusia, spre care îl atrag magice glasuri: Moscova, Petrograd, stepele, Volga.

Rilke are o față lungă sub o frunte largă cu câteva riduri. O privire albastră, de cele mai multe ori pierdută, păstra, totuși, totdeauna ceva de întrebare și de mirat. Trăsătura gurii avea ceva de amarăciune sub mustele lăstate în jos.

atât de subtilă, cu scrisori risipitoare de gentilețe și de tandre nuanțe.

„Rusia, scria el, este țara unde oamenii sunt oameni solitari, fiecare purtând în sine o lume, fiecare plin de obscuritate ca un munte, fiecare cufundat în umilința sa, fără teama de a se înjosi. Oamenii plini de ceva mereu depărtați, de nesiguranță și de speranță: oameni în devenire...”

Tolstoi îl impresionează profund. Experiența din Rusia și Italia corespunde marii sale poezii religioase din „Cartea orelor” și gemenei în proză „Povestiri pentru bunul Dumnezeu”.

În 1901, într'un cerc de artiști o întâlnește pe Clara Weshoff, cu care se însoară. Prin soția sa—fostă elevă a sculptorului—Rilke vine în contact cu Rodin. În fața acestui plămăditor de forme, Rilke simte cum toate necesitățile sale cerebrale capătă carne.

Cronica mizantropului

Editorul

Editorul este astăzi un factor important al promovării literaturii, deși necesitatea existenței unui editor nu e absolută. Scriitorul are nevoie de editor în epoca modernă, când, părăsit de Principii protectori, a încercat să se folosească de interesul pentru citit al mulțimii.

Editorul modern este însă în conflict cu scriitorul prin neîncredința scopurilor. Unăvărât scriitor urmărește producerea de capodopere și e logitile posterității, sperând totuși că publicul contemporan va ști să prețuiască valorile și va cumpăra operele valoroase. Editorul însă dorește „să-și scoată măcar banii” și mai ales să câștige. Nu numai că editorul nu poate să țină socoteala de dezideratul artistic, dar în mod obișnuit el nici măcar n'are vreo idee ortă de mică de valorile literare.

Desavantajul editării operelor literare este mare prin chiar metoda editării. În definitiv ceea ce interesează în cultură este producerea capodoperelor. Într'un salon cu public ales și cultivat citesc în decurs de câțiva ani felurite autori.

toți scriitorii și amatori se face fără greș. La editor însă dau opere spre editare oameni de tot soiul. Cititorul poate distinge cu greu ce e bun de ce e rău și multă vreme un scriitor mare e pus alături de un publicist fără niciun talent. Tiparul dă prestigiu.

Editorul modern este însă în conflict cu scriitorul prin neîncredința scopurilor. Unăvărât scriitor urmărește producerea de capodopere și e logitile posterității, sperând totuși că publicul contemporan va ști să prețuiască valorile și va cumpăra operele valoroase.

De aceea editorii fac scriitorilor propuneri din cele mai bizare. Un editor a propus unui autor de romane care s'au vândut să facă un dicționar. Cei mai mulți auzind că se vând biografii romanțate cer tuturor biografii romanțate, ba se întâmplă ca unul să propună repetarea unei cărți de către altul. Cam așa propune de-aia că un autor să cedează registrul de filme. Să presupunem că Pseudochineghețicos s'ar vinde considerabil. Editorul cere furnizorului său literat să-i facă și lui un Pseudochineghețicos, fără să-și de-a seama că stima pentru prima operă vine din

Rodin, Rilke rămâne a fi exegetul lui. Mai târziu (1906) Rilke va fi pur și simplu „concediat” de Rodin, al cărui caracter e inegal. Prietenia se răcește, eșuiază lamentabil, totuși Rilke—generos—nu va arăta niciodată jignirea.

Războiul din 1914 îl surprinde pe poet în Germania complet dezorientat.

Însfârșit vine pacea. Poetul, îmbătrânit; răcește somnambule prin Nyon, Zürich, Geneva, Berna, Soglio, Lausanne. Nu-și găsește pacea lăuntrică. Presimte moartea? Nu are nici 50 ani. De soție s'a despărțit de mult, nu mai are nici un prieten, singurătatea este apăsătoare, din ce în ce mai apăsătoare.

În 1925 Rilke, cu toată sănătatea zdruncinată, vine pentru câteva luni la Paris. Poetul e sărbătorit; are un renume.

Spre sfârșitul vieții, latinitatea îl atrage din ce în ce mai mult. Ca Nietzsche, Goethe, Rilke are afinități nu intelectuale, ci de suflet, de inimă, cu cultura latină.

Epoca aceasta corespunde cu „Elegiile din Duino” și „Sonetele lui Orfeu”.

Moare la 29 Decembrie 1926 la același castel, Muzot, din Elveția. Câțiva prieteni l-au întovărășit—neînsușit—pană la mica biserică din Rogne. Așa îi fusese ultima dorință, de a fi înmormântat în acest climat aspru, al morții și al munților, care deja începuse să stăpânească ultimele lui poeme: „Părăsit pe munții inimii...” C. Moraru-Balș

Indiscreții și Anecdote

Balzac avea reputația de necurățenie, nu știm dacă într'adevăr motivată. Gavarni îi zicea:

— Ah, Balzac, ție ți-ai trebuit un prieten, un burghez blajin și afectuos, cum sunt atâția... care să-ți spele mâinile, să-ți pună cravata, în fine să aibă grijă de tine...

— Oh! — răspundea Balzac — un astfel de prieten, l-aș trece la nemurire!

Flaubert povestea că fiind copil citea cu atâta pasiune, mușcându-și limba și răsu-cindu-și cu degetele o suviță de păr, încât i se întâmpla să cadă jos. Într'o zi izbindu-se de geamul unui dulap cu cărți își făcu o tăietură la nas.

Împăratul Napoleon III rugă într'o zi pe Olivier, ministrul nenorocos și remarcabil istoric, să-i spună sincer, fără nicio reticență, ce zicea lumea despre el. Olivier îi mărturisii că se pretindea cum că facultățile mintale ale împăratului sunt în scădere. Napoleon III, impasibil și obiectiv zise:

— Într'adevăr, ceea ce spui e conform cu toate rapoartele pe care le primesc!

La un prânz de literați, Verlaine zise:

— Aș vrea să ofer un cadou micuței mele. — Ce fel de cadou? — întrebă Deschamps. — Niște cartofi noi. — Am să spun șefului să-ți pună câțiva într'un cornet de hârtie. Verlaine se răzgândi: — Mai bine, nu. Micuța ar fi în stare să-i mănânce.

Caragiale într'o audiență la Regele Carol I ceru dintr'o dată Regelui împrumut 1000 de franci. Amuzat, Regele se declară gata de a satisface dorința dramaturgului, dar adăogă:

— Regele dă, Regele nu împrumută. Atunci scriitorul cu mult humor protestă. — Caragiale nu ia, Caragiale numai se împrumută.

Într'o zi Edmond Rostand luă masa împreună cu Jules Lemaitre, Contesa de Noailles și alți câțiva la restaurantul Quatre sergents de La Rochelle în piața Bastiliei. La un moment monocul lui Rostand căzu și se spurse. Chelnerul sări și culese buchițele punându-le în buzunar. Casieria ceru și ea una. Atunci Rostand scoase un al doilea monoclu pe care-l dădu casieritei și un al treilea pe

care și-l puse la ochi. Jules Lemaitre, care nu prea gusta pe Rostand, fierbea. Când Rostand arse fața de masă cu țigara și afectă oarecare temere de paguba făcută, Jules Lemaitre îi spuse uscat: — E foarte simplu. Seme-nează gaura.

Allais abonase pe timp de zece ani la Cota Bursei pe un hamal din portul Honfleur, care n'avea ce mânca și pierdea vremea întins pe parapetul portului, unde aștepta vapoarele din Havre ca să ajute la descărcat. Allais dăduse ca adresă: Marcel Leconte, Café Français, Honfleur. În fiecă Sâmbătă patronul cafenelei arunca în-ciudat lui Leconte Cota Bursei: — Leconte, ia-ți jurnalul. Cum hamalul muri înainte de termen, încă trei ani după moartea lui revista sosea regulat la cafenea.

Vorbind de un tânăr eie-minat, Boileau zicea; — E mai capabil să producă gelozie femeilor decât bărbaților.

La o ședință academică de raporturi asupra cărților prezentate la premier, un raportor arată că în cartea lui Pierre l'Ermite e vorba de un preot care, aruncându-se în apă ca să salveze un copil, se înecă.

— Cine se aruncă în apă ca să salveze pe cineva — zice Brissier — fără să știe să înoate, este un imbecil. Cu voce gravă, graseiantă și ironică Barrès întrebă: — Este o definiție a martirului?

D-lui Cezar Petrescu: Maestre, Cu mare satisfacție am citit în nr. 4 al României literare, ce cu onoare conduceți, aceste rânduri măgulitoare pentru mine: „Personal-d-lui G. Călinescu, fără îndoială că trebuie să-i recunoaștem anumite însușiri de cercetător al trecutului nostru literar”.

Nu vă închipuiți. Maestre, ce încurajare reprezintă pentru mine cuvintele acestea. Ele îmi dau speranță că prin muncă și răbdare voi putea să-mi fac și eu un mic nume în tagma publiciștilor. În tot cazul mă voi sili ca prin citire neîntreruptă și cultivarea formei să îndreptățesc indemnul D-voastră. Cu nețărmurită admirație pentru marile om de litere și de uriașă cultură ce sunteți vă salut cu respect și sfială. G. Călinescu

In curând JURNALUL LITERAR va edita o colecție de scriitori din toate generațiile, începând cu Poezie de Mircea Pavelescu. Lămuriri asupra condițiilor de editare se vor cere în scris Directorului.

POȘTA REDACTIEI

Sergiu Grossu, Bălți: Răspuns direct. Florin Comorovec, Buc.: Se va publica „Bacovia” puțin scurată. Poeziile simpatice, dar nu va monotonizați în rondel. M. Spiridon, Fălcieni: Reținem o poezie, dar conform programului nostru trimiteți și articole. Ku-Ly, Pașcani: Cu multă plăcere am voit s'o punem dar am constatat că este prea scurtă. Faceți una mai lungă și mai anecdotică și lăsați pseudonimul. Corneliu Vîlt, Târgoviște: Mulțumiri. P. Șerbănescu, Tg. Mureș: Mulțumiri. T. Pop, Iolîn: Nu luați în seamă acele baliverne. Cât despre Gib. Mihăescu, eu n'am avut intenții corboitoare. Dar potrivit S. V., Buc.: Prea târziu acum ca să mai cântăm Noaptea de iarnă. E ceva. Vintilă Grăia, Roman: Mulțumiri. Alex. Cann, Timișoara: Nu pricepi că Pestalozzi, ca pedagog, nu ne interesează? Mergem poezia. C. Moraru-Balș, Tg. Mureș: Răspuns direct. G. Enache, Craiova: Răspuns direct. M. Ch., Iași: Articolul se va publica. Florin Comorovec, Buc.: Promițator. Șt. L. Popescu, Luncoiu-de-Sus: Vom publica articolul. Dar să aveți răbdare. Nu poate fi vorba de negație. Noi prețuim pe Cosbuc. V. Angell, R. Vâlcea: Se va publica. Bogdan Istru, Chișinău: Se va publica. Așteptăm articolele. P. Șerbănescu, Tg. Mureș: Se va publica. D. I. Bucovanu, Buc.: Mai trimiteți și altel. N. Veghe, Buc.: Vom pune Monahala. Sergiu Grossu, Bălți: Am

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Ionescu No. 4 — Iași.